

Landbruk på Fosen

Spørsmål

Utfordringer i framtida

- Klima og miljø
- Beredskap og selvforsyning
- Attraktiv for å tiltrekke oss kompetanse

Byråkratisert og politisk styrt næring

- Gårdbrukerne er tilpasningsdyktige
- Landbrukskontoret forvaltere og næringsutviklere
- Rolleendring
- Forvaltning som har utviklingstankegangen på Fosen!

Veiledning, forvaltning og utvikling til det beste for gårdbrukerne på Fosen

Innenfor ramma vi får

Aktuelt regelverk, landbrukskontoret

- Forvaltningsloven
- Offentlighetsloven
- Reglement for økonomistyring i staten (forskrift)
- Naturmangfoldloven
- Jordbruksavtalen
- Jordlova
- Konesjonsloven
- Hundeloven
- Skogbruksloven
- Plan- og bygningsloven

Utbetalt tilskudd på Fosen, i saker der kommunen er 1. instans

Region		Fosen	
Ant vedtak/kr		Ant. Vedtak	kr
Produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket (sum etter bunnfradrag, ikke tilleggsbevilgninger for 2021)	Utbetalt	649	223 022 905
Tilskudd til avløsning ved sykdom mm	Utbetalt	139	4 035 270
Skogfond	Utbetalt	159	936 483
Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)-Skogkultur	Utbetalt	159	953 522
Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)-Veg	Utbetalt	3	187 750
Tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)- Drift	Utbetalt	13	175 906
Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	Innvilget	94	5 013 209
Tilskudd til regionale miljøprogram (RMP)	Utbetalt	342	7 668 405
Tilskudd til drenering av jordbruksjord	Innvilget	108	2 458 770
Tilskudd til tiltak i beiteområder - investeringstiltak og planleggings- og tilretteleggingstiltak	Innvilget	13	374 918
Tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL)	Innvilget	29	1 624 981
SUM		1 708	246 452 119

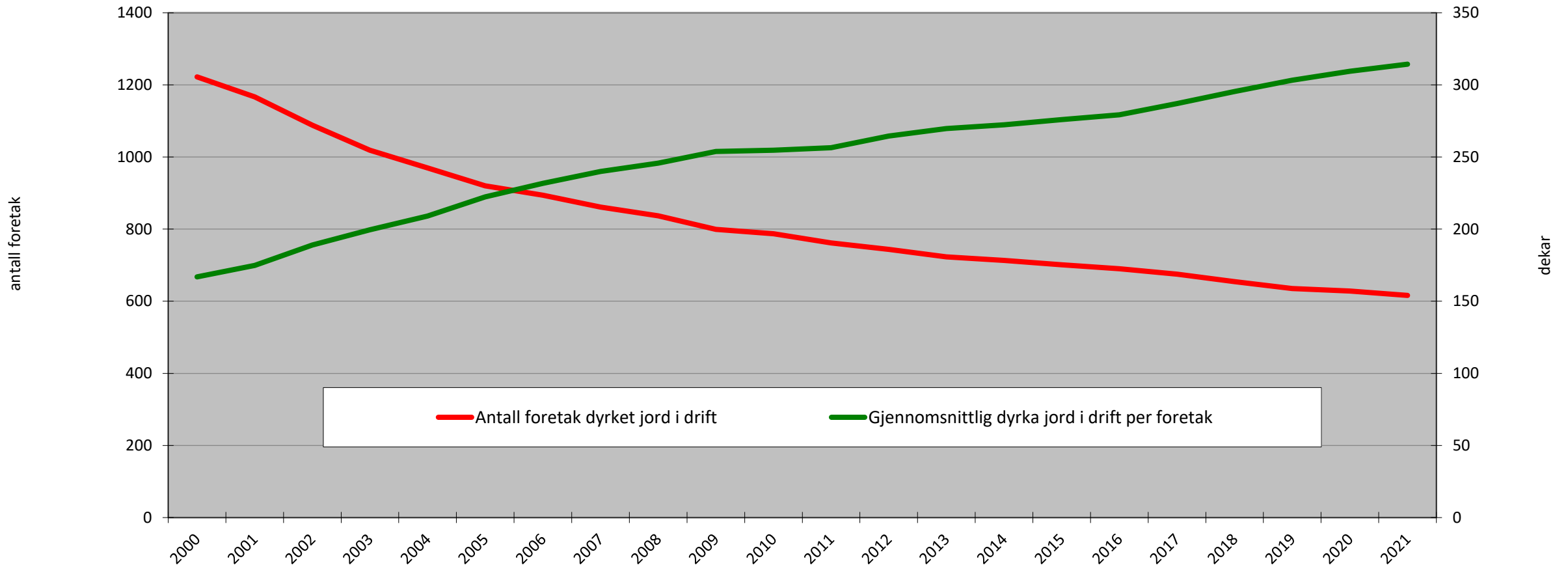
Antall sysselsatte i landbruket på Fosen 2008 - 2021

Antall sysselsatte i landbruket i Trøndelag 2008 - 2021

Kilde: SSB

		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Fosen-regione =	Indre Fosen	443	398	403	403	368	344	321	336	336	311	276	255	269	259
	Osen	38	42	40	36	41	37	34	31	34	31	27	34	30	29
	Ørland	335	322	287	292	278	232	229	185	227	211	204	219	201	201
	Åfjord	270	266	243	222	213	216	207	211	207	211	220	223	186	175

Utvikling i antall foretak og størrelsen av jordbruksforetakene på Fosen

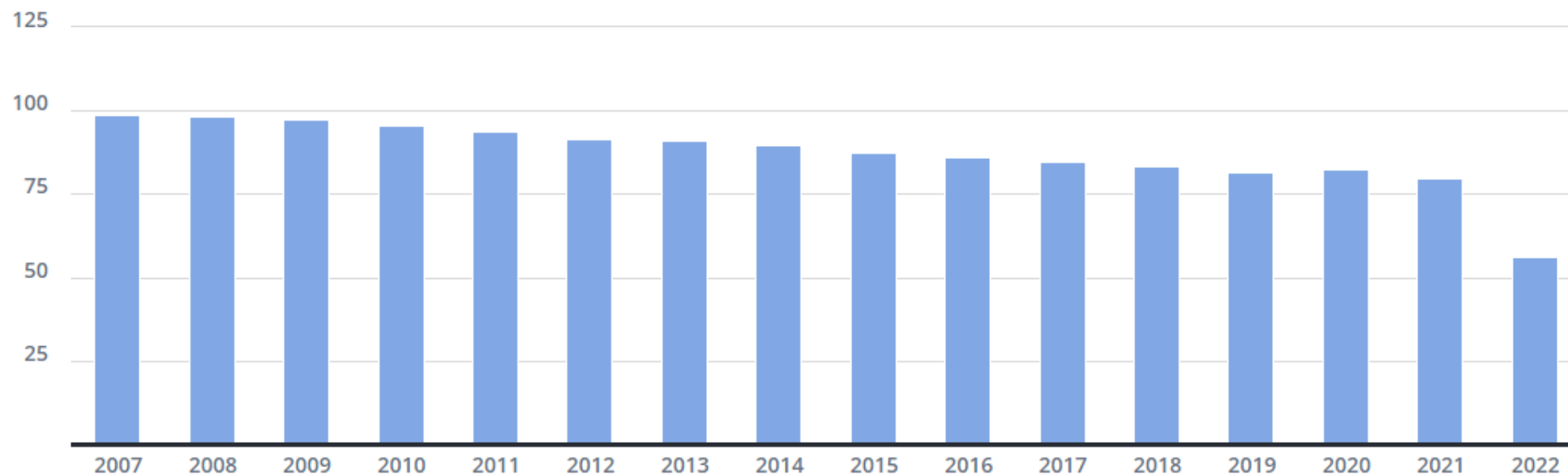

Utvikling i melkeleveranse
og antall produsenter med
melkeproduksjon på Fosen

	2000	2021
Leveranse	53 292	52 241
Antall produsenter	750	188

Melkeforbruk og beredskap

Liter per person

* 2022 inneholder kun tall for kvartal 1, 2 og 3

Krav om løsdrift

Kommune	Bruk total	Båsfjøs	Lausdrift
Osen	13	46 % 6	7
Indre Fosen	78	33% 26	52
Ørland	40	35 % 14	26
Åfjord	45	47 % 21	24
Sum	176	38 % 67	109

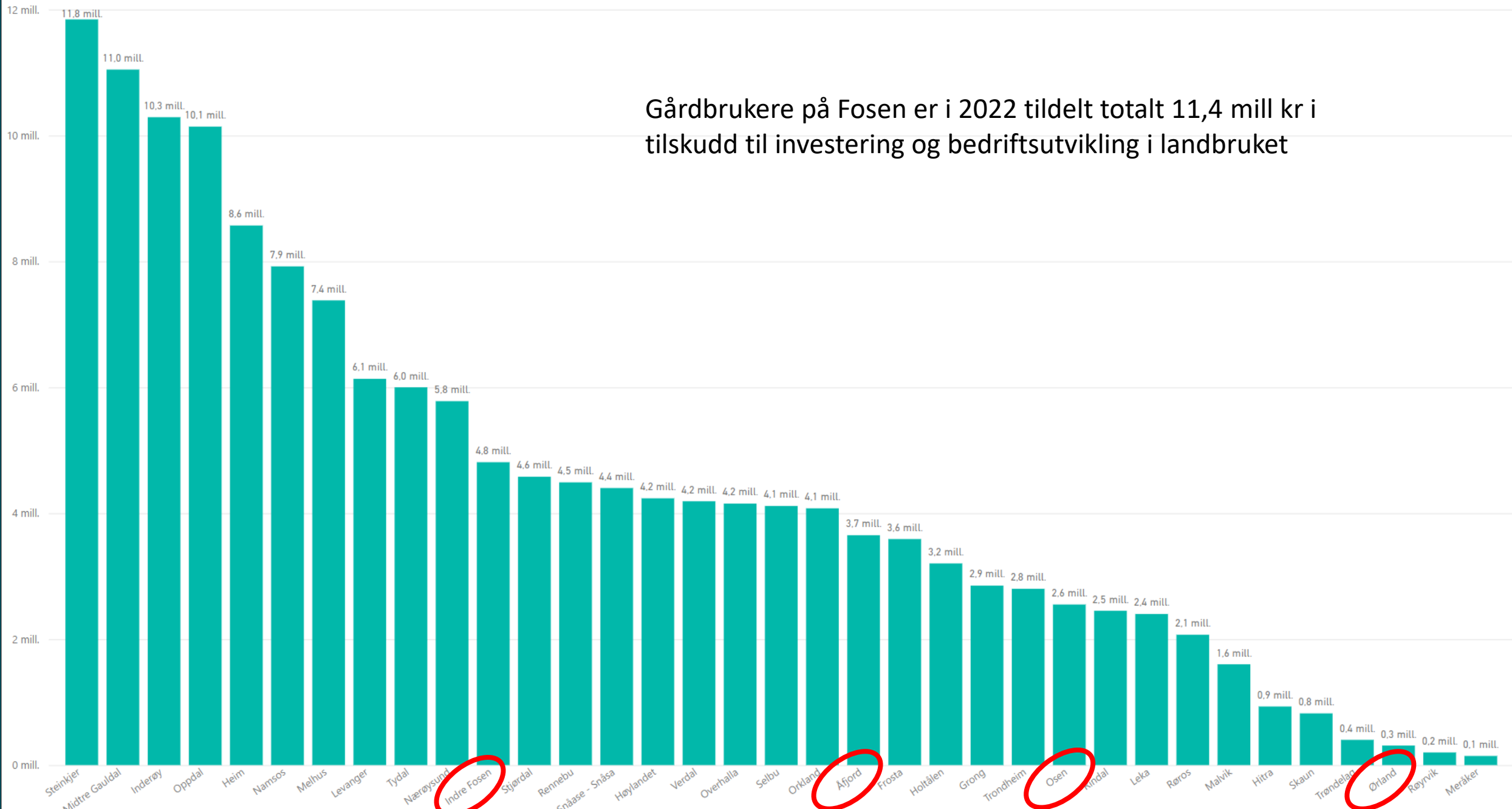
Husdyrproduksjon på Fosen, 2000 og 2021

	Antall foretak		Antall dyr	
	2000	2021	2000	2021
Ammekyr	172	113	1 192	2 047
Mjølkegeiter	6	2	385	52
Søyer	176	134	8 028	9 400
Purker	41	15	871	439
Verpehøner	53	18	24 593	41 736

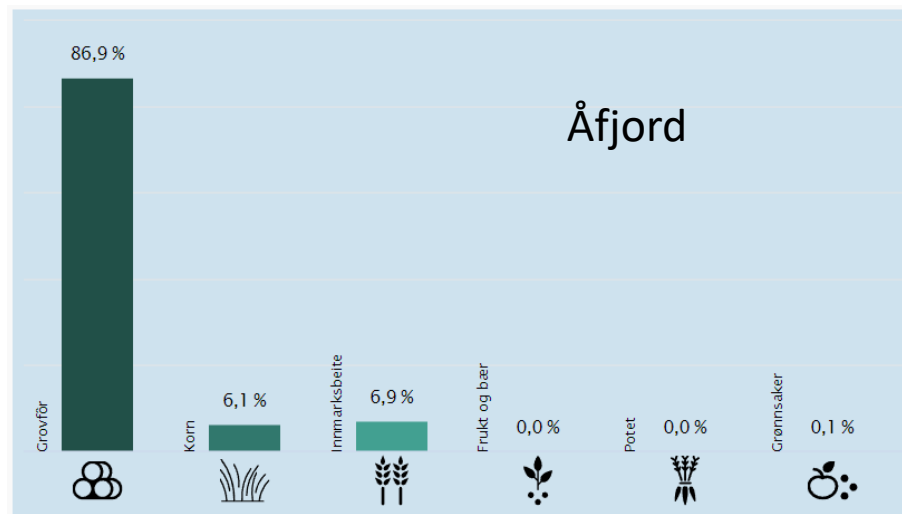
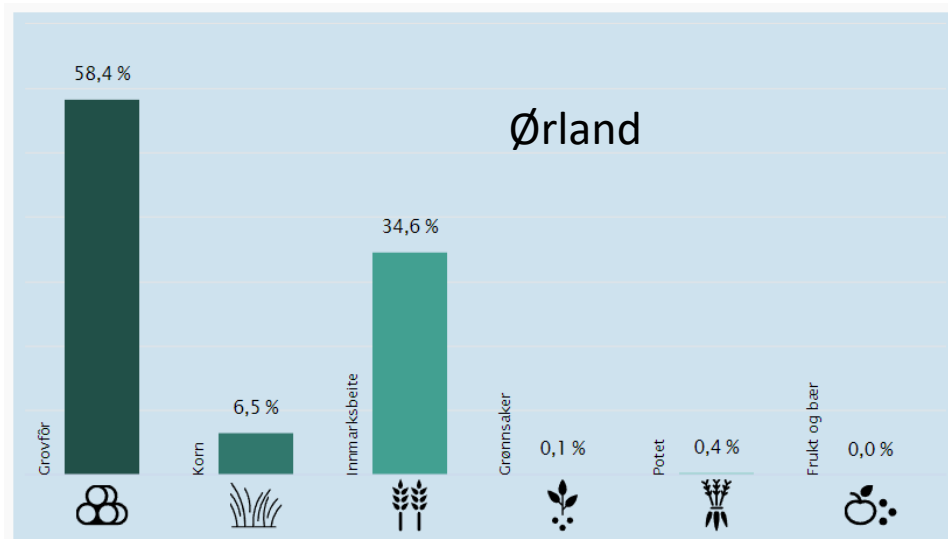
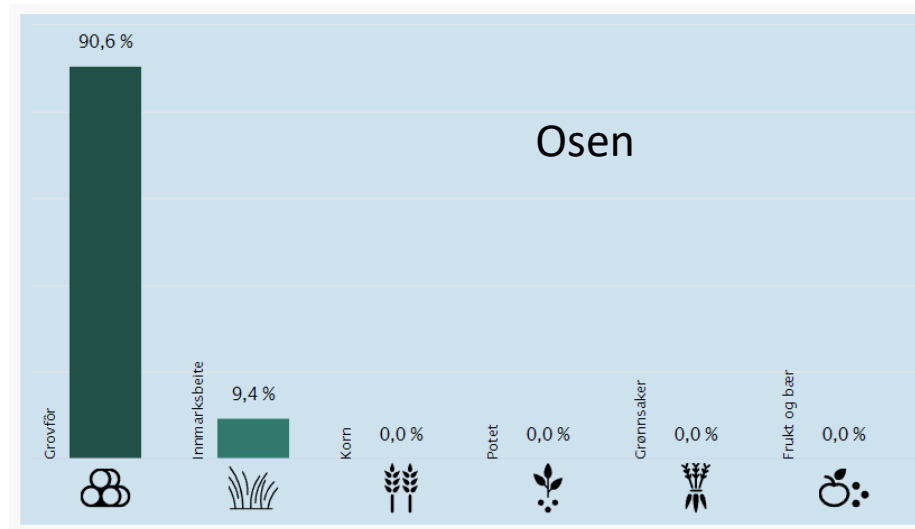
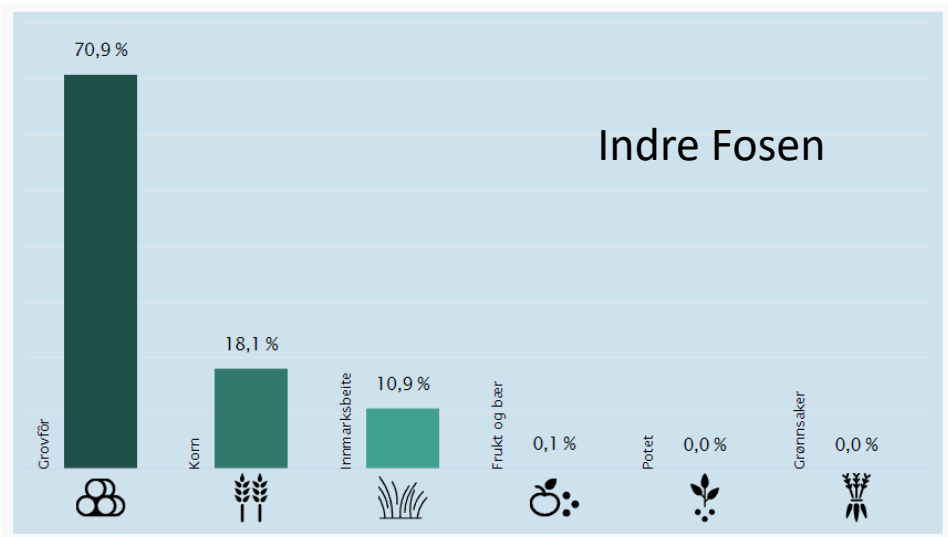
Økonomi

- Inntekter er todelt: salgsinntekter og økonomiske virkemidler (tilskudd)
- Statsbudsjettet og landbruk – Utvikling: 14 milliarder (5%) av 300 milliarder i 1991, 21 mill (1.5%) av tot 1400mill i 2020
- Eks melk: 71% av butikkprisen til bonde i 2000, 23% av utsalgspris til bonde i 2021!
- Store kostnadsøkninger på kort sikt rammer hardt i ei næring med lav lønnsomhet. Dårlig/middels avlingsår - akutte likviditetsutfordringer på både små og store bruk nå.
- Investeringstakten er for lav eller har bråstoppet pga lav/usikker lønnsomhet og manglende rekruttering mm

Hvordan brukes jordbruksarealene?

Hva vil skje med Fosen uten et aktivt landbruk?

- Kulturlandskap
- Reiseliv
- Atraktivitet

Jord og konsesjonslov

- Hvordan ønsker vi at Fosen skal se ut om 100 år?
- Politikerne peker ut en ønsket retning i ett 100-årsperspektiv

Godkjent nydyrket areal
og omdisponering av
dyrkbar og dyrka areal på
Fosen (daa)

	2017	2018	2019	2020	2021
Omdisponering	149	79	38	41	8
Nydyrking	202	290	633	507	45

Hvorfor trenger vi et bærekraftig skifte?

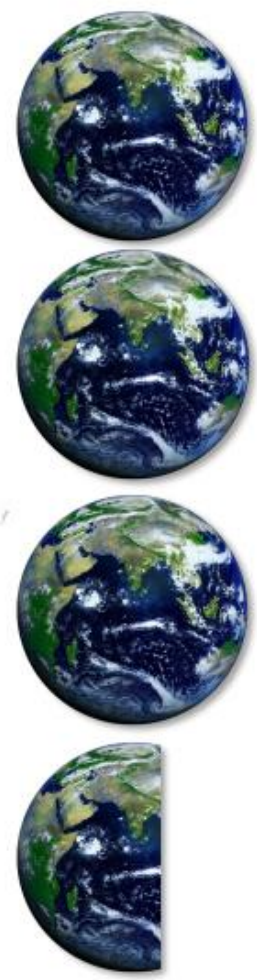
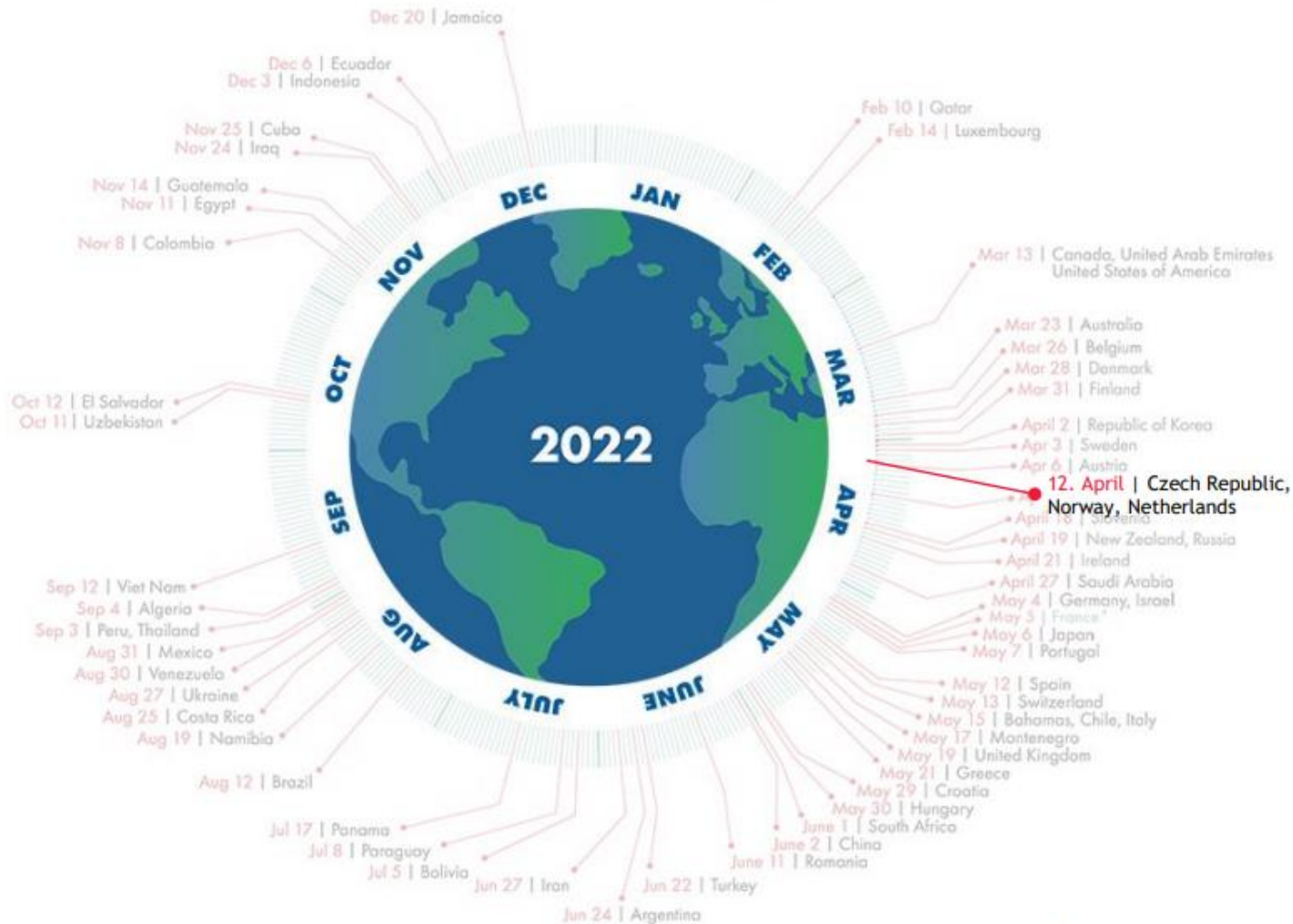
29. juli 2019

1.75x

Country Overshoot Days 2022

When would Earth Overshoot Day land if the world's population lived like...

For a full list of countries, visit overshootday.org/country-overshoot-days.

*France Overshoot Day updated April 20, 2022 based on nowcasted data. See overshootday.org/france.

Food and Agriculture Organization
of the United Nations

2015
International
Year of Soils

THERE ARE MORE
ORGANISMS IN ONE
TABLESPOON OF
HEALTHY SOIL...

...THAN THERE ARE
PEOPLE ON EARTH

Nasjonalt program for jordhelse

Faggrunnlag og forslag til utvikling av
tiltak og virkemidler for økt satsing på
jordhelse

Rapport nr. 13/2020
28.02.2020

Skogen som karbonlager

- Det er bedre klimatiltak og å bruke skogen enn å verne den
- En forutsetning er at vi driver et bærekraftig skogbruk som ivaretar leveområdene for artene i skogen
- Skogressursen kan ikke alene løse klimautfordringene, men være en del av den totale løsningen!

Bondens nettverk

- Gi bonden en mest mulig helhetlig rådgivning, gjennom at rådgiverapparatet blir kjent med hverandre og samarbeider godt

Delmål

1. Lage verktøy og rutiner som sikrer tidlig oppdagelse når gårdbrukere trenger hjelp for å komme gjennom en vanskelig situasjon (workshop konflikthåndtering)
2. Lage et robust støtteapparat for bonden på tvers av kommunegrensene og faginstansene ved å bygge et robust nettverk mellom de som arbeider i de ulike faginstansene

Gårdsråd

Bankene på Fosen ønsket
å gi 15 000 kr hver
øremerket Gårdsråd.

Knoppskyting!

Rekruttering

- Landbruket opplever sterk konkurranse om arbeidskraft generelt og ungdommen spesielt.
- Aldrende landbruksbefolkning i hele Fosen.
- Dagens ungdom er opptatt av natur, miljø og bærekraft og økonomi.
- Men mange velger likevel ikke landbruk nå – fordi lønnsomheten er lav og inntektsmulighetene er usikre.
- Bundet
- Nytt utdanningsløp

Spørsmål

Landbruket er en del av løsningen på utfordringene vi står ovenfor!

Regional skog – og utmarksforvaltning

Interkommunalt samarbeid mellom kommunene på
Fosen

Hvorfor tenker vi økt samarbeid?

- Trangere økonomiske rammer – hvordan gir vi best mulige tjenester innenfor det handlingsrommet vi har?
- Kompetanse innenfor skog/utmark – viktig å beholde på Fosen
- Kravet til saksbehandling og forvaltningsrollen har økt
- Hvordan klare å ivareta internkontroll og kvalitet?
- Slagkraft - få gjennomslag for gode løsninger for Fosen, påvirkning av statlige og regionale myndigheter
- Redusere sårbarhet
- Økte digitale muligheter

Hvorfor tenker vi økt samarbeid?

- Positive erfaringer fra samarbeid gjennom mange år (bl.a. Lensa-prosjektet)
- Ønsker å opprettholde utviklings-/utadrettet arbeid
- Uhensiktsmessige kommunegrenser for flere fagområder
- Etablerte felles kommunale retningslinjer og rutiner for flere forvaltningsoppgaver (skog, motorferdsel, rovdyrforvaltning)
- **Potensiale for bedre tjenester gjennom økt samarbeid!**

Momyrerklæringen (2019)

- Alle ansatte innenfor landbruksforvaltningen på Fosen er enige om at økt samarbeid og samhandling mellom landbrukskontorene er ønskelig
- Det er potensiale for bedre og mer effektive tjenester gjennom økt samarbeid
- To områder peker seg ut:
 - Lovpålagte forvaltningsoppgaver; økonomiske og juridiske virkemidler.
 - Utviklingsarbeid for å nå nasjonale, regionale og kommunale målsetninger innen landbruks- og distriktpolitikken.
- Vertskommuneprinsippet er en god modell for økt samarbeid
- Felles landbrukskontor for Fosen anses ikke som aktuelt

Aktuelle "gryteferdige" samarbeidsområder

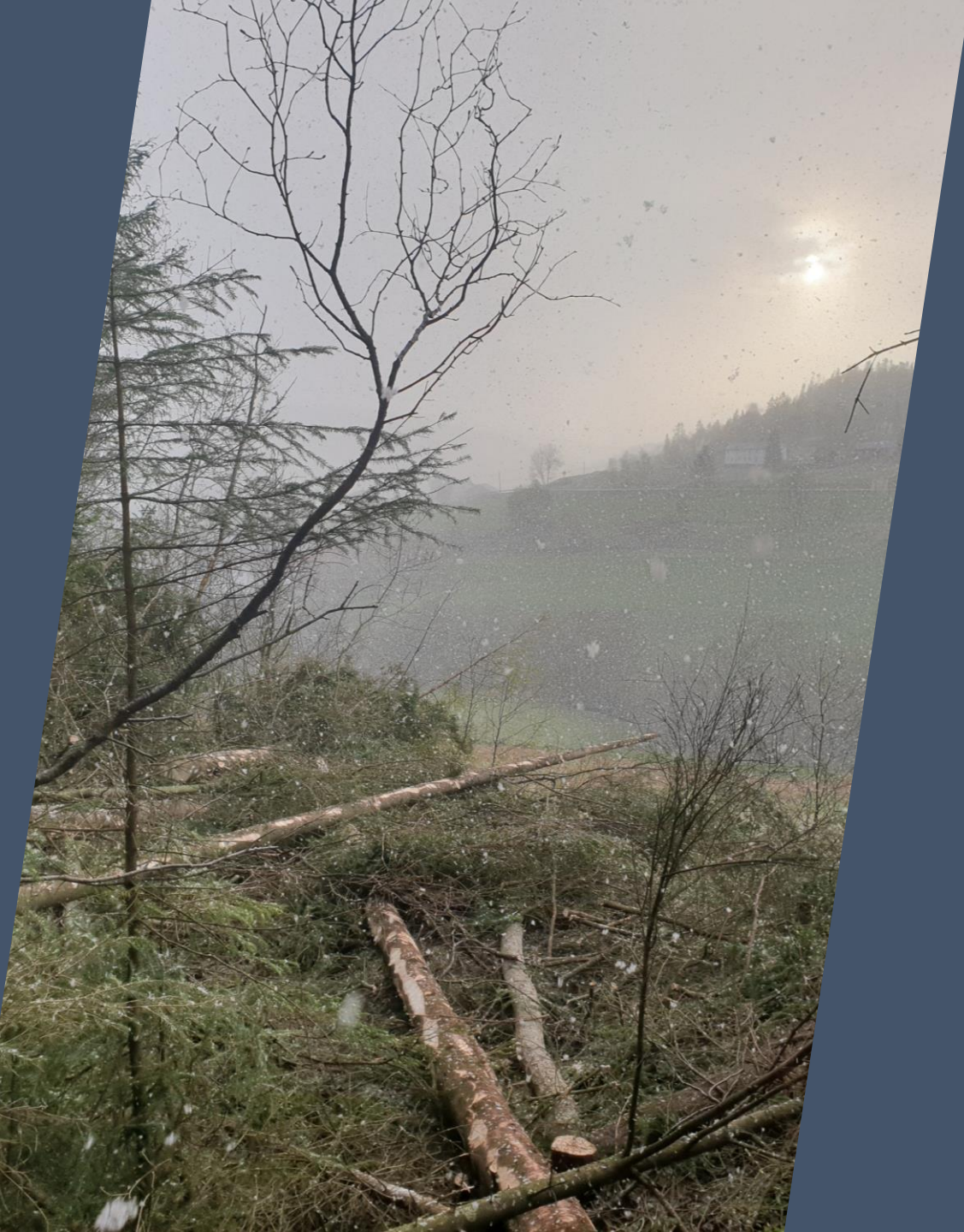
- Skogforvaltning
- Viltforvaltning
- Rovdyrforvaltning
- Motorferdsel i utmark
- Innlandsfiske

Organisering

- For lovpålagte oppgaver som innebærer utøvelse av offentlig myndighet må kommunene i praksis benytte vertskommunemodellen
- **§ 20-1. Vertskommunesamarbeid**
 - *En kommune kan overlate utførelsen av lovpålagte oppgaver og delegere myndighet til å treffe enkeltvedtak eller vedta forskrift til en vertskommune etter reglene i dette kapitlet, så langt annen lovgivning ikke er til hinder for det.*
- Administrativt vertskommunesamarbeid

Innvilget søknad om prosjektskjønn fra Statsforvalteren i Trøndelag

- Søknaden en naturlig oppfølging av Momyrerklæringen
- "Regional skog- og utmarksforvaltning"
- Søknad fra Indre Fosen kommune i samarbeid med Osen kommune, Åfjord kommune og Ørland kommune

Mål med prosjektet:

Styrke kommunene på Fosen som tjenesteprodusent, utviklingsaktør og myndighetsorgan innenfor skog- og utmarksforvaltning.

Styringsgruppe

- Vibeke Stjern, leder i interkommunalt politisk råd i Fosenregionen
- Knut Inge Blix Furuseth, skogeierlagene på Fosen
- Ketil Kvam, administrasjon landbrukskontorene

- Arbeidsgruppe: Sandra, Edmar, Paul Arne, Simon, Asgeir

- Prosjektledelse-/sekretariat: Heidi, Hege og Tore

Hva er gjort?

- Oppgaveportefølje, organisering, ressursbehov, finansieringsmodell, delegasjon, rutiner mv for en regional gjennomføring av skog- og utmarkstjenestene på Fosen er beskrevet
- Utkast til samarbeidsavtale foreligger
- Prosess og foreløpig resultat er forankret i forvaltning og næring
- Rapport og anbefaling fra styringsgruppa om veien videre foreligger

Hva gjenstår?

- Forankring og behandling av beslutningsgrunnlag i den enkelte kommune
- Eventuell implementering av formelt samarbeid

Avslutningsvis

- Lavthengende frukt – grunnlag kan videreutvikles
- Beslutningsprosess i hver enkelt kommune – respekt for ulike valg
- Tilstedeværelse i alle kommunene en forutsetning: "æ sett der æ sett!"
- Brukerne skal ikke legge merke til ny organisering – alternativt merke overgangen som bedre tjenester

Beitebruksplan Fosen

Modernisering av utmarka

- Bruken av utmarka har endra seg
- Færre som vokser opp på gård, liten forståelse for bruk av utmark som gratis fôrressurs
- Større press om privatisering
- Nye brukere av utmarka er brukere med mye ressurser
- De tradisjonelle brukerne sitter igjen som tapere
- Stort behov for å lette på presset gårdbrukerne som bruker utmarka har fra alle kanter!

Fortvila beitekonflikt i hytteområde: Kommunen måtte arrangere «fredsmøte»

Hytteegnarar seier dei er redde for å gå på tur. Bønder seier dei er bekymra for beitedyra sine. Det heile har tilspissa seg dei siste åra.

Åshild Slåen

Journalist

Ragnhild Moen Holø

@nrkragnhild

Journalist

Vi rapporterer frå **Kvamsfjellet/Sk**
i Nord-Fron

Publisert i går kl. 07:55

Oppdatert i går kl. 15:22

The background image shows three goats on a rocky mountain slope. Two brown goats with white faces and red ear tags are standing on a higher rock ledge in the background. A white goat with a brown face and a green ear tag is sitting on a lower rock ledge in the foreground. The background is a dense green forest.

Hvorfor utarbeide beitebruksplan?

- Synliggjøre behovet for å sikre den lokale beitebruken og bruken av beiteressursene i fremtiden
- Synliggjøre verdiene som utmarka representerer
- Dokumentere verdien av utmarksbeitingen i dag
- Synliggjøre felles interesser og konflikter i utmarka
- Foreslå konkrete tiltak som styrker beitebruk og reduserer konflikter

Det er viktig med klare målsettinger og definerte behov.

Hvorfor samarbeide på Fosen?

- Begrenset ressurser på landbrukskontorene
- Sikre beitebruksplan i alle kommunene på Fosen
- Beiteområder på tvers av kommunegrensene
- Mange av de samme utfordringene innenfor bruk av utmarksbeite på Fosen
- Mange av kommunene jobber med kommunenplan; samfunnsdel og arealdel

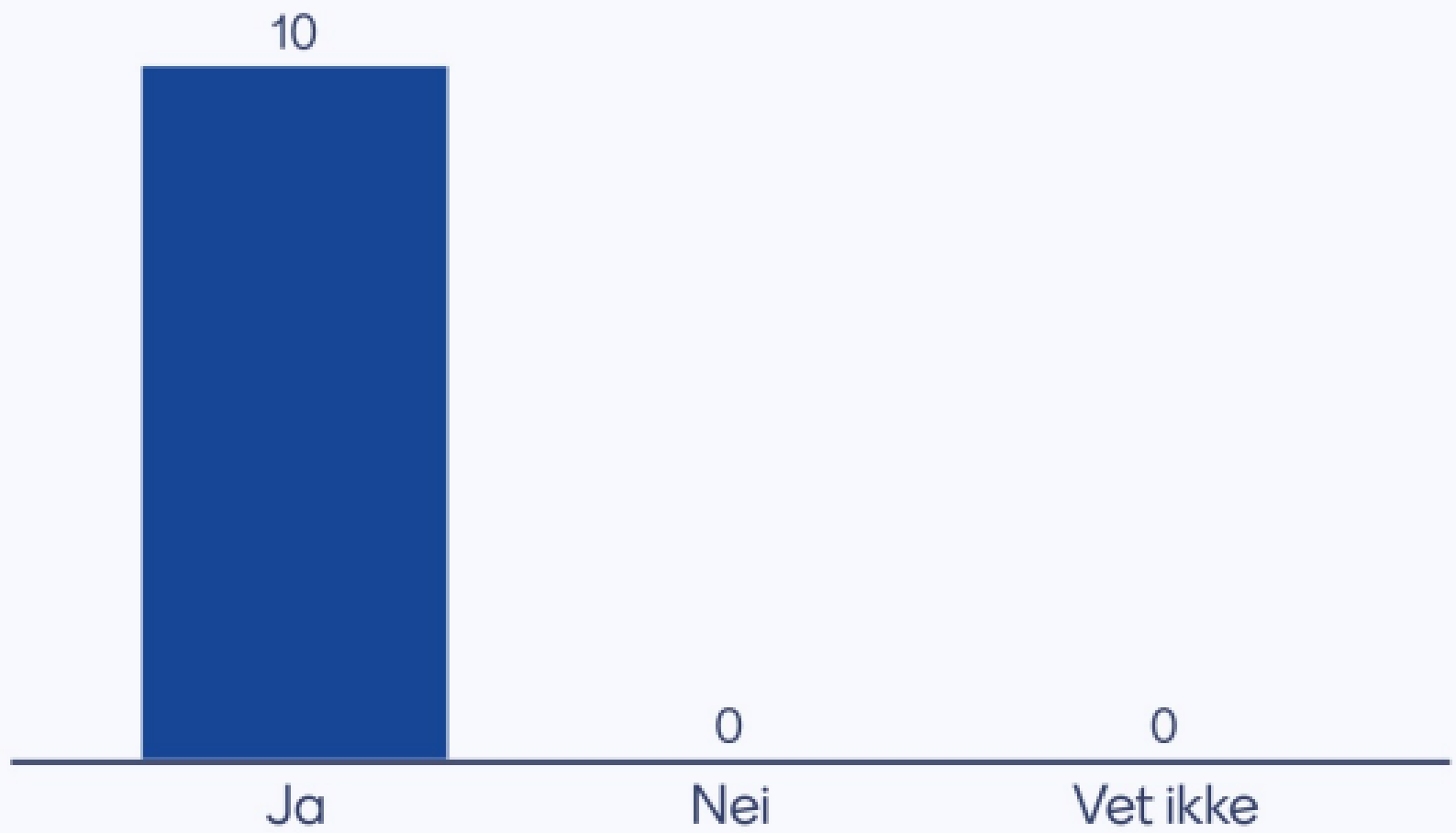
Med en felles beitebruksplan for Fosen, markeres betydningen av den samlede ressursen på Fosen og behovet for å forvalte denne på tvers av kommunegrenser

Forslag til arbeidsgruppe:

- 1 repr. fra hvert kommunestyre (4)
- 2 repr. fra reindriftnæringa (2)
- 1 repr. fra grunneierlagene (1)
- 1 repr. fra Bondelag (1)
- 1 repr. fra Bonde- og småbrukerlag (1)
- 4 repr. fra beitelaga (4)
- Landbrukskontorene på Fosen har sekretærfunksjon

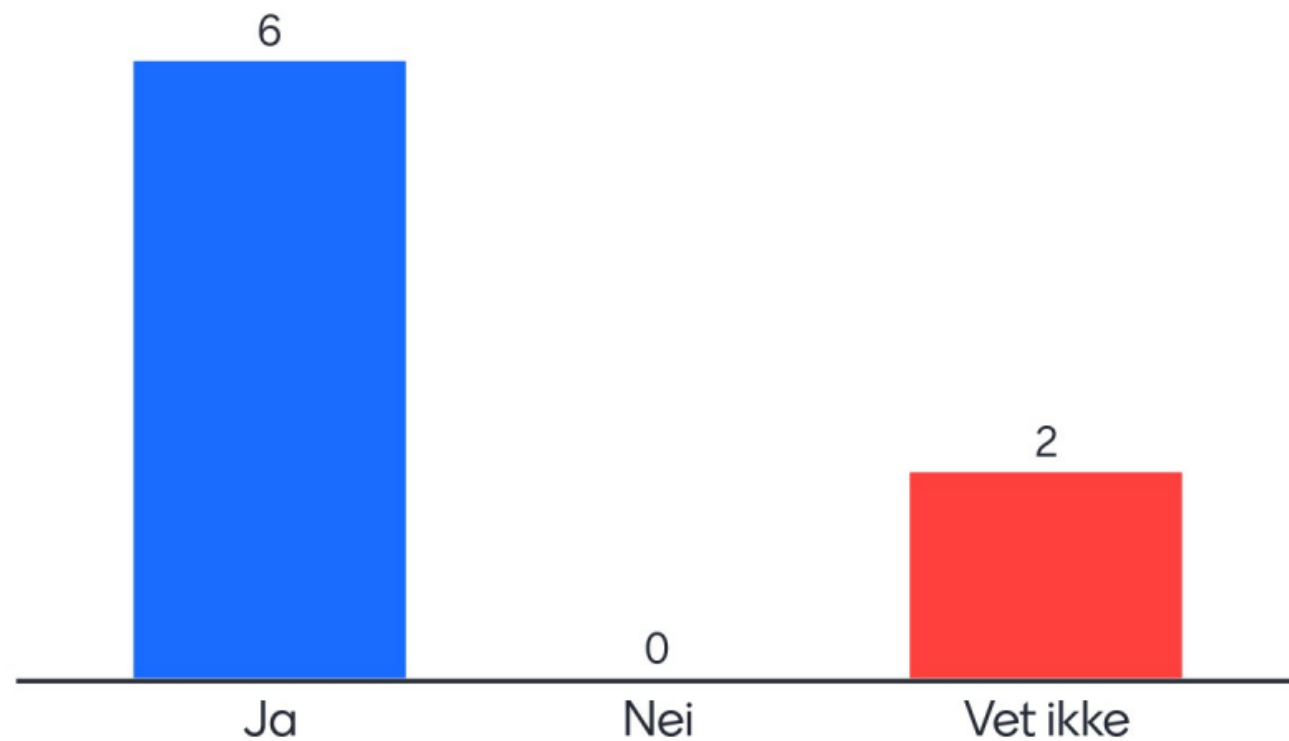

Ønsker dere en felles beitebruksplan på Fosen?

Ønsker du en felles beitebruksplan på Fosen?

Mentimeter

Hva er viktig for deg/beitelaget/reinbeitedistriktet å få med i en beitebruksplan?

Spørsmål?

Instruksjon

Go to
www.menti.com

Enter the code

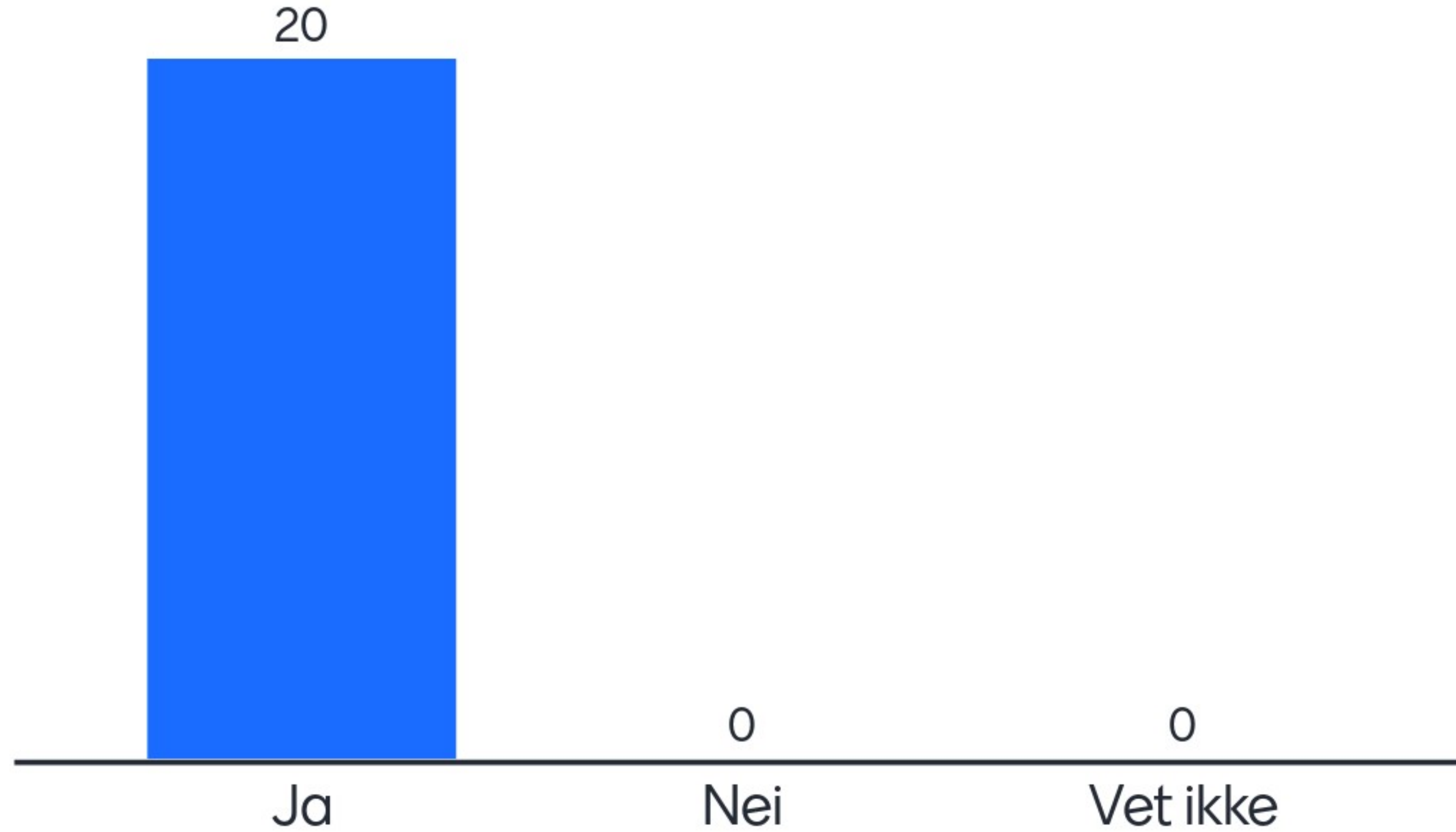
Or use QR code

Hva forbinder du med norsk landbruk?

Synes du at landbruk er viktig for Fosen?

Hvorfor er landbruket viktig for Fosen?

Landskapet

Opprettholde levende bygder

Landbruket er bærebjelken i mange tilfeller.

Lokal vediskapning med aktive grender

Arbeidsplasser. Kulturlandskap. Liv i bygda.

Matproduksjon

Lokal mat

Matsikkerhet og sikre mot gjengroing

Hele bygdesamfunnet

Hvorfor er landbruget viktig for Fosen?

Kulturlandskap

Beholde kulturlandskap, opprettholde attraktive bygder,

Aktivitet på HELE Fosen

beredskap, kulturlandskap, levedyktige bygder

Bosetting, levende bygder, lokalmat, beredskap, TRIVSEL!!

Distriktsutvikling Kulturlandskap

Ivaretar mye av identiteten til Fosen

Unngå at landet gror ned

Viktig næring, arbeidsplasser, verdiskaping. Kulturlandskapet og attraktiviteten for Fosen som bo- og arbeidsregion

Hvorfor er landbruget viktig for Fosen?

Arbeidsplasser

Forvaltning av skog

Bosetting

Tradisjon og jordbær tilknytning

Tilskudd til turismenæringen

Framsnakking, tilrettelegge, samarbeid

Støttespiller, kunnskap om tilskudd,
arealplanlegging, kompetanse,
samhandling

Stor næring med mange arbeidsplasser og
store ringvirkninger for øvrig næringsliv

Hvordan kan kommunene bidra til fortsatt positiv utvikling av landbruket på Fosen?

Samarbeide

Samhandle

Gode planer

Fosen landbruk

Tilrettelegging

Aktiv forvaltning

Mere utviklingsarbeid

Kommuneplan

Samarbeid

Hvordan kan kommunene bidra til fortsatt positiv utvikling av landbruket på Fosen?

Drifte nettverk og utviklingsarbeid

Løfte i takt

Samarbeid

Styrke landbrukskontorene/rådgiving.

Proaktiv virksomhet til bonden

Sammarbeid

Legge tilrette, stimulere til kompetanseheving etc

Sørge for nødvendige tjenester som er tilgjengelig for alle bygdene